

Вељко Петровић

РАТАР

*У райара црне руке,
а бела ђојача.*

(народна пословица)

Ж

уљаве руке одмара на плугу.
Дубоко дише, и као да дремље.
А ветар, ћухом пробуђене земље
надојен, тресе седу влас му дугу.

Пред ногама му полегле, спокојне,
богате бразде, и како их гледа,
ко своја добра и марљива чеда,
безмерна нежност облева му знојне

боре, у мучној борби узоране.
Он воли земљу ту, на којој стоји,
напорним радом, знојем што је гноји,
на којој своје он тавори дане.

Он са ње кличе, с ње га сета мори...
И када семе нечујно пуцкета,
ил' класје шушти, гиба се сред лета:
он то разуме, то му земља збори.

И кад је тако милује, у груди
несвесно му се тиха песма јави:
проста ко земља, ко различак плави,
суморна, блага, без големих жуди.

ратар – орач, земљорадник

плуг – оруђе којим се земља оре

ћух – тихо и слабо струјање ваздуха, дах ветра, поветарац

бразда – удубљење које плуг оставља у земљи приликом орања, преврнута земља

кликнути – весело узвикнути, радосно поздравити, запевати

таворити – тешко живети, животарити

морити – мучити

клас – цват на стабљици жита, са много зрна

различак – плави ливадски цвет

суморна – жалосна, обузета тешким мислима

Вељко Петровић (1884–1967), песник, приповедач. Рођен у Сомбору. Најпознатија дела: *Изданци из ојлањској ђрма*, *Прејелица у руци*, *Дах живојша* (збирке приповедака); *Родољубиве ђесме*, *На ђрају*, *Невидљиви извор*, *Крилаша ђрудва земље* (збирке песама).

- ✿ Прочитај песму *Раїџар* неколико пута. Са својим паром из клупе размени прве утиске о песми. Затим покушај да одредиш врсту ове лирске ауторске песме.
- ✿ Према основном осећању и теми ова песма је:
 - а) мисаона;
 - б) социјална;
 - в) родољубива?
 Поткрепи тврдње појединошћима из песме.
- ✿ Какве мисли и осећања побуђује у теби главни мотив песме? Издвој из сваке строфе песничке целине (слике) и објасни смисао сваке од тих слика.
- ✿ Опиши како ратар изгледа. Шта физички изглед говори о њему? Како изгледа ратар у тренуцима одмора? Како се осећа док немо посматра бразде које је узорао?
- ✿ Какву борбу води ратар? Са чим се рве од јутра до смираја дана?
- ✿ Како тумачиш стих да су ратареве *знојне боре у мучној борби узоране*?
- ✿ Наведи стихове у којима је најјаче изражена ратарева љубав према земљи. Каква је песма коју ратар пева? Да ли је то песма о ратаревом животу или о нечем другом?
- ✿ Где налазиш стапање пејзажа и социјалног мотива у песми *Раїџар*?
- ✿ Лепоту лирске песме допуњују стилске фигуре. Пронађи примере за:
 - а) епитете и
 - б) поређења.
 Коју улогу имају епитети и поређења? Који се предмети и појаве повезују у целину поређењем по сличности, а који поређењем по супротности?
- ✿ Коју врсту риме запажаш у песми *Раїџар*? Одреди њену функцију? Шта она дочарава?

Реши задатке на стр. 24 Радне свеске.

Строфа

Строфа је већа ритамска или емоционална целина у песми. Састоји се од два, три или више међусобно повезаних стихова. Одваја се од следеће строфе размацама. Према броју стихова строфе се групишу у:

два стиха – дистих
 три стиха – терцет
 четири стиха – катрен
 пет стихова – квинта

шест стихова – секстина
 седам стихова – септима
 осам стихова – октава итд.

- * Из колико се строфа састоје стихови у песми *Раїџар*? По колико стихова има свака строфа?

Социјална песма

Социјална песма је врста лирске ауторске песме у којој песник изражава саосећање према тешком животу људи, неправдама и патњи сиромашних. Социјални мотиви често се преплићу с родољубивим. Песма *Раїџар* је социјална, али има и родољубиве мотиве јер говори о љубави према свом народу. Социјалне песме у нашој књижевности писали су Алекса Шантић, Јован Јовановић Змај, Ђура Јакшић, Десанка Максимовић, Оскар Давичо и други.

Опкорачење

Опкорачење – појава при којој се мисао не завршава у једном стиху него се наставља у наредном стиху. На пример:

*А веџар, ћухом њробуђене земље
надојен, џресе седу влас му дују.*

*Безмерна нежносџ облева му знојне
боре, у мучној борби узоране.*

На стр. 219 Читанке налази се песма Село Јована Дучића. Пронађи у тој песми примере за опкорачење.

Дневник читања

Дневник читања – Ко зајисује, чиџа двајуџ, каже стара латинска изрека. Ако прихватиш ову мисао, сваку песму, прозно или драмско дело читаћеш с оловком у руци. У Дневник чиџања уписуј име и презиме писца, наслов дела, датум кад си дело прочитао/ла.

Приликом читања у Дневник чиџања запиши:

- податке из дела (речи, изреке, делове текста који су ти се допали, имена јунака);
- личне утиске, запажања, асоцијације уз текст;
- питања о којима желиш да разговараш са наставником/ицом или старијима.

Палиндром

Реч **РАТАР** има исто значење без обзира на то да ли је читамо како је написана или унатраг. Такве речи називају се **палиндроми** (потоп, топот, Ана).

Палиндроми су и речи којима се мења значење кад се промени смер читања, на пример: сир, пут, дар, сан, сок итд.

Некад се и реченице могу читати као палиндроми:

Ана воли Милована.

Музика је јак изум.

Иду људи.

Не сеј, Ана, на јесен.

Питер Бројгел, Жейва жиџарица